

USTAWA O RACHUNKOWOŚCI

Komentarz

redakcja naukowa Ewa Walińska

KOMENTARZE

5. WYDANIE
ZAKTUALIZOWANE I ROZSZERZONE

USTAWA O RACHUNKOWOŚCI

Komentarz

redakcja naukowa Ewa Walińska

Zamów książkę w księgarni internetowej

profinfo.pl
księgarnia internetowa

KOMENTARZE

5. WYDANIE

ZAKTUALIZOWANE I ROZSZERZONE

Stan prawny na 1 sierpnia 2018 r.

z uwzględnieniem zmian wchodzących w życie 1 października i 25 listopada 2018 r.

Wydawca

Grzegorz Jarecki

Redaktor prowadzący

Adam Choiński

Opracowanie redakcyjne

„Littera” Maria Beata Wawrzyńczak-Jędryka

Poszczególne fragmenty ustawy opracowali:

Bogusława Bek-Gaik: art. 3 ust. 1 pkt 15; art. 32 ust. 1

Witold Bojanowski: art. 3 ust. 1 pkt 14–16; art. 28 ust. 1 pkt 1, 2; art. 28 ust. 8; art. 31

Agnieszka Czajor: art. 3 ust. 1 pkt 5a, 48; art. 15, 18, 21 ust. 5; art. 22 ust. 2, 3; art. 23, 28 ust. 1 pkt 9a; art. 34b, 81; aneks nr 1

Przemysław Czajor: art. 3 ust. 1 pkt 23–27, 37d; art. 3 ust. 1f, 1g; art. 28 ust. 1 pkt 7, 7a, 8a; art. 28 ust. 6, 8a, 9, 10; art. 35a, 43, 44; załącznik nr 1 – Zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym

Zuzanna Firkowska-Jakobsze: aneks nr 6

Jacek Gad: art. 2, 3 ust. 1 pkt 1–3, 3a, 4, 5, 5a, 6, 7; art. 4a, 36, 36a, 49b, 80, 82; aneks nr 4

Gabriela Idzikowska: art. 10 ust. 1; art. 13 ust. 1–3; art. 21 ust. 1; art. 64, 66, 67, 68–70, 70a, 71–76

Anna Janicka: art. 3 ust. 1 pkt 34–37, 37a–37c, 38–47; art. 44a–44d, 55–61, 63, 63a–63d

Anna Jurewicz: art. 3 ust. 1 pkt 28; art. 3 ust. 1a–1e; art. 8 ust. 2; art. 9; art. 10 ust. 1, 3; art. 11 ust. 1, 2; art. 20 ust. 2; art. 21 ust. 1a; art. 26, 27, 28a, 28b, 63e–63k; załącznik nr 1 – Wprowadzenie do sprawozdania finansowego; załącznik nr 1 – Dodatkowe informacje i objaśnienia; załącznik nr 4; załącznik nr 5; załącznik nr 6; aneks nr 2; aneks nr 3

Jacek Kalinowski: art. 34a, 34c, 34d

Katarzyna Kępa: aneks nr 7

Adam Mariański: art. 77–79

Marcin Michalak: art. 3 ust. 1 pkt 11–13, 17–21, 22, 29–33, 37d; art. 3 ust. 1f, 1g; art. 4, 4a, 5–7, 8 ust. 1; art. 28 ust. 1 pkt 1a, 3–6; art. 28 ust. 2, 2a, 3, 4, 4a, 5, 7; art. 32–34, 35, 42, 45–47; załącznik nr 1 – Rachunek zysków i strat

Izabella Szudrowicz: aneks nr 7

Mikołaj Turzyński: art. 3 ust. 4–6

Anna Walińska: art. 9; art. 10 ust. 2; art. 11, 11a, 12, 13 ust. 4–6; art. 14, 16, 17, 19, 20, art. 21 ust. 1, 1a, 2–4; art. 22 ust. 1, 4; art. 24, 25

Ewa Walińska: art. 1, 2, 3 ust. 1 pkt 3b, 5a, 6–10; art. 8 ust. 3; art. 10 ust. 1, 3; art. 12 ust. 3d; art. 28 ust. 1 pkt 8; art. 28 ust. 8, 11, 12; art. 36a, 39, 41, 45 ust. 3b, 3c; art. 46 ust. 6; art. 47 ust. 7; art. 83, 85, 86; załącznik nr 1 – Bilans; aneks nr 1

Agnieszka Wencel: art. 2 ust. 2, 2a; art. 3 ust. 1 pkt 21a; art. 3 ust. 2, 3; art. 10 ust. 1, 3; art. 24 ust. 2, 3; art. 26 ust. 1, art. 26 ust. 1 pkt 1; art. 28 ust. 1 pkt 9, 10; art. 29, 30, 35b–35d, 37, 38, 45 ust. 1f–1h; art. 48, 48a, 49, 49a, 50–54; art. 66 ust. 5; art. 67 ust. 3a; art. 69 ust. 1

Michał Wiatr: art. 48b, 76a, 76h; załącznik nr 1 – Rachunek przepływów pieniężnych; aneks nr 5

© Copyright by Wolters Kluwer Polska Sp. z o.o., 2018

ISBN 978-83-8124-887-7

5. wydanie, zaktualizowane i rozszerzone

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: ksiazki@wolterskluger.pl

www.wolterskluger.pl

księgarnia internetowa www.profinfo.pl

Spis treści

Wykaz skrótów	11
Wstęp	15
Ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r. poz. 395; zm.: poz. 398, poz. 650 i poz. 1629)	19
Rozdział 1. Przepisy ogólne	21
Art. 1. [Zakres przedmiotowy ustawy]	21
Art. 2. [Zakres podmiotowy ustawy]	22
Art. 3. [Definicje]	34
Art. 4. [Obowiązki i prawa jednostek w zakresie rachunkowości; zakres rachunkowości]	173
Art. 4a. [Odpowiedzialność kierownika jednostki oraz organu nadzorującego za sprawozdania jednostki]	185
Art. 5. [Zasada ciągłości i kontynuacji działalności]	187
Art. 6. [Zasada memoriału i współmierności]	191
Art. 7. [Zasada wyceny w koszcie historycznym, zasada ostrożności, zasada zakazu kompensaty]	195
Art. 8. [Zasada istotności; dopuszczalne odstępstwa od zasady ciągłości]	200
Rozdział 2. Prowadzenie ksiąg rachunkowych	207
Art. 9. [Język i waluta ksiąg rachunkowych]	207
Art. 10. [Dokumentacja systemu rachunkowości]	208
Art. 11. [Podmiot prowadzący księgi rachunkowe]	223
Art. 11a. [Miejsce prowadzenia ksiąg rachunkowych]	227
Art. 12. [Moment otwarcia i zamknięcia ksiąg rachunkowych]	228
Art. 13. [Ogólne wymogi dotyczące prowadzenia ksiąg rachunkowych] ...	233
Art. 14. [Definicja i zasady tworzenia dziennika]	239
Art. 15. [Konta księgi głównej]	243
Art. 16. [Konta ksiąg pomocniczych]	244
Art. 17. [Zakres prowadzenia kont ksiąg pomocniczych]	247
Art. 18. [Zestawienie obrotów i sald]	250
Art. 19. [Inwentarz]	252
Art. 20. [Zapis księgowy]	254
Art. 21. [Wymogi formalne dotyczące dowodów księgowych]	260

Art. 22.	[Wymogi merytoryczne dotyczące dowodów księgowych]	264
Art. 23.	[Wymogi formalne dotyczące zapisów księgowych]	268
Art. 24.	[Cechy jakościowe ksiąg rachunkowych]	271
Art. 25.	[Poprawianie błędów w zapisach księgowych]	277
Rozdział 3. Inwentaryzacja		281
Art. 26.	[Zakres, metody i częstotliwość inwentaryzacji]	281
Art. 27.	[Udokumentowanie i rozliczanie inwentaryzacji]	302
Rozdział 4. Wycena aktywów i pasywów oraz ustalenie wyniku finansowego		307
Art. 28.	[Ogólne zasady wyceny aktywów i pasywów; definicje podstawowych parametrów wyceny]	307
Art. 28a.	[Zasady wyceny aktywów i pasywów dla jednostki mikro]	381
Art. 28b.	[Uproszczenie dotyczące niestosowania przepisów rozporządzenia Ministra Finansów z 12.12.2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych]	382
Art. 29.	[Wycena aktywów i pasywów, jeżeli działalność nie jest kontynuowana]	383
Art. 30.	[Wycena aktywów i pasywów wyrażonych w walutach obcych]	388
Art. 31.	[Wycena środków trwałych]	398
Art. 32.	[Amortyzacja środków trwałych]	405
Art. 33.	[Wycena i amortyzacja wartości niematerialnych i prawnych]	428
Art. 34.	[Szczególne zasady wyceny rzeczowych składników majątku obrotowego]	435
Art. 34a.	[Ustalanie przychodów z niezakończonych długoterminowych umów o usługi]	446
Art. 34b.	[Ustalanie kosztu wytworzenia]	458
Art. 34c.	[Rozliczanie kosztów wytworzenia niezakończonych umów o usługi]	460
Art. 34d.	[Możliwość niestosowania szczególnego sposobu rozliczeń przychodów i kosztów niezakończonych długoterminowych umów o usługi]	468
Art. 35.	[Szczególne zasady wyceny aktywów finansowych]	469
Art. 35a.	[Szczególne zasady wyceny instrumentów finansowych]	480
Art. 35b.	[Aktualizacja należności]	494
Art. 35c.	[Odwrócenie odpisów aktualizujących]	501
Art. 35d.	[Rezerwy na zobowiązania]	502
Art. 36.	[Kapitały (fundusze) własne]	508
Art. 36a.	[Wynik na zbyciu/umorzeniu akcji własnych]	516
Art. 37.	[Rezerwy i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego]	518
Art. 38.	[Rezerwy techniczno-ubezpieczeniowe]	532
Art. 39.	[Rozliczenia międzyokresowe kosztów]	535
Art. 41.	[Rozliczenia międzyokresowe przychodów]	543

Art. 42.	[Składowe wyniku finansowego netto innych jednostek niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji]	547
Art. 43.	[Składowe wyniku finansowego netto banku]	553
Art. 44.	[Składowe wyniku finansowego netto zakładu ubezpieczeń i zakładu reasekuracji]	564
Rozdział 4a. Łączenie się spółek		571
Art. 44a.	[Metody łączenia spółek i dzień połączenia]	571
Art. 44b.	[Metoda nabycia]	574
Art. 44c.	[Metoda łączenia udziałów]	593
Art. 44d.	[Rozszerzenie zakresu stosowania metody nabycia]	598
Rozdział 5. Sprawozdania finansowe jednostki		600
Art. 45.	[Składniki sprawozdania finansowego oraz język i waluta]	600
Art. 46.	[Bilans]	615
Art. 47.	[Rachunek zysków i strat]	621
Art. 48.	[Informacja dodatkowa]	627
Art. 48a.	[Zestawienie zmian w kapitale (funduszu) własnym]	640
Art. 48b.	[Rachunek przepływów pieniężnych]	645
Art. 49.	[Sprawozdanie z działalności]	654
Art. 49a.	[Rzetelność sprawozdań finansowych jednostek mikro]	668
Art. 49b.	[Oświadczenie na temat informacji niefinansowych]	669
Art. 50.	[Szczegółowość sprawozdań finansowych]	680
Art. 51.	[Łączne sprawozdanie finansowe]	681
Art. 52.	[Termin sporządzenia i podpisywanie sprawozdania finansowego]	685
Art. 53.	[Zatwierdzanie sprawozdania finansowego]	687
Art. 54.	[Zdarzenia po dacie bilansu, błędy]	693
Rozdział 6. Skonsolidowane sprawozdania finansowe grupy kapitałowej		698
Art. 55.	[Obowiązek sporządzania i zakres skonsolidowanego sprawozdania finansowego]	698
Art. 56.	[Zwolnienia z konsolidacji]	713
Art. 57.	[Wyłączenia z konsolidacji]	719
Art. 58.	[Dodatkowe zwolnienia z konsolidacji]	721
Art. 59.	[Metody konsolidacji]	722
Art. 60.	[Metoda pełna]	726
Art. 61.	[Metoda proporcjonalna]	738
Art. 62.	(uchylony)	741
Art. 63.	[Metoda praw własności stosowana w jednostkowych sprawozdaniach finansowych]	741
Art. 63a.	[Odpisanie wartości firmy na skutek trwałej utraty wartości udziałów]	745
Art. 63b.	[Warunki, jakie powinny spełniać objęte konsolidacją sprawozdania finansowe]	746

Art. 63c.	[Warunki, jakie powinno spełniać skonsolidowane sprawozdanie finansowe]	747
Art. 63d.	[Skonsolidowane sprawozdanie emitentów papierów wartościowych]	752
Rozdział 6a. Sprawozdanie z płatności na rzecz administracji publicznej		754
Art. 63e.	[Definicje]	755
Art. 63f.	[Jednostki zobowiązane do sporządzania sprawozdania z płatności]	766
Art. 63g.	[Obowiązek sporządzania skonsolidowanego sprawozdania z płatności]	774
Art. 63h.	[Wyłączenia z obowiązku sporządzania skonsolidowanego sprawozdania z płatności]	775
Art. 63i.	[Ogłaszanie sprawozdania z płatności i skonsolidowanego sprawozdania z płatności]	777
Art. 63j.	[Podpisywanie sprawozdania z płatności i skonsolidowanego sprawozdania z płatności]	779
Art. 63k.	[Sporządzanie sprawozdania z płatności i skonsolidowanego sprawozdania z płatności]	779
Rozdział 7. Badanie, składanie do właściwego rejestru sądowego, udostępnianie i ogłaszanie sprawozdań finansowych		782
Art. 64.	[Zakres obowiązku badania sprawozdań finansowych]	784
Art. 64a.	(uchylony)	787
Art. 64b.	(uchylony)	787
Art. 65.	(uchylony)	787
Art. 66.	[Bezstronność i niezależność biegłego rewidenta]	787
Art. 67.	[Uprawnienia i obowiązki informacyjne biegłego rewidenta]	800
Art. 67a.	(uchylony)	804
Art. 68.	[Termin udostępniania rocznych sprawozdań finansowych, sprawozdań z działalności oraz sprawozdania z badania]	804
Art. 69.	[Składanie rocznego sprawozdania finansowego w rejestrze sądowym]	805
Art. 70.	[Ogłaszanie rocznego sprawozdania finansowego]	814
Art. 70a.	[Oświadczenie o braku obowiązku sporządzenia i złożenia rocznego sprawozdania finansowego]	815
Rozdział 8. Ochrona danych		817
Art. 71.	[Przechowywanie i ochrona danych]	817
Art. 72.	[Postać przechowywanych danych, przetwarzanych przy użyciu komputera]	825
Art. 73.	[Miejsce i sposób przechowywania danych]	826
Art. 74.	[Okresy przechowywania danych]	829
Art. 75.	[Udostępnianie danych]	830

Art. 76.	[Przechowywanie danych jednostek niekontynuujących działalności]	831
Rozdział 8a. Usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych		833
Art. 76a.	[Zakres usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych, wymogi stawiane osobom wykonującym taką działalność]	833
Art. 76b.	(uchylony)	837
Art. 76c.	(uchylony)	837
Art. 76d.	(uchylony)	837
Art. 76e.	(uchylony)	837
Art. 76f.	(uchylony)	837
Art. 76g.	(uchylony)	837
Art. 76h.	[Obowiązek ubezpieczenia się przedsiębiorców zajmujących się usługowym prowadzeniem ksiąg rachunkowych]	837
Art. 76i.	(uchylony)	841
Rozdział 9. Odpowiedzialność karna		842
Art. 77.	[Odpowiedzialność za naruszenie obowiązków w zakresie prowadzenia ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdań finansowych]	842
Art. 78.	[Odpowiedzialność biegłego rewidenta za opinię]	846
Art. 79.	[Odpowiedzialność za naruszenie innych przepisów ustawy]	848
Rozdział 10. Przepisy szczególne i przejściowe		852
Art. 80.	[Ograniczenie zakresu stosowania niektórych przepisów ustawy]	852
Art. 80a.	(uchylony)	854
Art. 81.	[Delegacje do wydania przepisów wykonawczych]	854
Art. 82.	[Uprawnienia Ministra Finansów]	860
Art. 83.	[Wzorcowe plany kont]	861
Rozdział 11. Zmiany w przepisach obowiązujących, przepisy końcowe		863
Art. 84.	(pominięty)	863
Art. 85.	[Uchylenie przepisów]	863
Art. 86.	[Data wejścia w życie]	864
Załączniki		
Załącznik nr 1. Zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym, o którym mowa w art. 45 ustawy, dla jednostek innych niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji		867
Załącznik nr 2. Zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym, o którym mowa w art. 45 ustawy, dla banków		1017
Załącznik nr 3. Zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym, o którym mowa w art. 45 ustawy, dla zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji		1027

Załącznik nr 4. Zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym, o którym mowa w art. 45 ustawy, dla jednostek mikro	1039
Załącznik nr 5. Zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym, o którym mowa w art. 45 ustawy, dla jednostek małych korzystających z uproszczeń odnoszących się do sprawozdania finansowego	1060
Załącznik nr 6. Zakres informacji wykazywanych w sprawozdaniu finansowym, o którym mowa w art. 45 ustawy, dla jednostek, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem spółek kapitałowych, oraz jednostek, o których mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1 i 2 tej ustawy	1108
Aneksy	
Aneks nr 1. Zmiany ustawy o rachunkowości od 1.01.2016 r. do 1.08.2018 r. i przesłanki ich wprowadzenia	1151
Aneks nr 2. Dyrektywy Unii Europejskiej regulujące zagadnienia dotyczące rachunkowości	1178
Aneks nr 3. Międzynarodowy Standard Sprawozdawczości Finansowej dla małych i średnich przedsiębiorstw (MSSF dla MŚP)	1187
Aneks nr 4. Model raportowania niefinansowego w Polsce	1206
Aneks nr 5. Deregulacja i dereglamentacja dostępu do zawodów z sektora finansowego (księgowi, doradcy podatkowi, biegli rewidenci)	1216
Aneks nr 6. Nowe rozporządzenie w sprawie „rachunkowości budżetowej” – dostosowanie zasad rachunkowości do wymogów krajowych i europejskich	1235
Aneks nr 7. Krajowe Standardy Rachunkowości jako uzupełnienie przepisów ustawy o rachunkowości	1247
Wybrane regulacje prawne	1309
Literatura	1319
Skorowidz rzeczowy	1323

Wykaz skrótów

1. Źródła prawa

- k.c. – ustawa z 23.04.1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r. poz. 1025 ze zm.)
- k.k. – ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks karny (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r. poz. 1600)
- k.k.s. – ustawa z 10.09.1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 2226 ze zm.)
- k.s.h. – ustawa z 15.09.2000 r. – Kodeks spółek handlowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 1577 ze zm.)
- r.b.o. – rozporządzenie Ministra Finansów z 29.03.2018 r. w sprawie informacji bieżących i okresowych przekazywanych przez emitentów papierów wartościowych oraz warunków uznawania za równoważne informacji wymaganych przepisami prawa państwa niebędącego państwem członkowskim (Dz.U. poz. 757)
- r.i.f. – rozporządzenia Ministra Finansów z 12.12.2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uznawania, metod wyceny, zakresu ujawniania i sposobu prezentacji instrumentów finansowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 277)
- r.s.s.f. – rozporządzenie Ministra Finansów z 25.09.2009 r. w sprawie szczegółowych zasad sporządzania przez jednostki inne niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji skonsolidowanych sprawozdań finansowych grup kapitałowych (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 676)
- u.dz.p.p.w. – ustawa z 24.04.2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r. poz. 450 ze zm.)

u.p.d.o.f.	– ustawa z 26.07.1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r. poz. 1509 ze zm.)
u.p.d.o.p.	– ustawa z 15.02.1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r. poz. 1036 ze zm.)
u.p.p.	– ustawa z 6.03.2018 r. – Prawo przedsiębiorców (Dz.U. poz. 650 ze zm.)
u.rach.	– ustawa z 29.09.1994 r. o rachunkowości (tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r. poz. 395 ze zm.)
ustawa o biegłych rewidentach	– ustawa z 11.05.2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (Dz.U. poz. 1089 ze zm.)
ustawa o ZSK	– ustawa z 22.12.2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (tekst jedn.: Dz.U. z 2017 r. poz. 986 ze zm.)

2. Inne

Dz.U.	– Dziennik Ustaw
Dz.Urz.	– Dziennik Urzędowy
GUS	– Główny Urząd Statystyczny
IASB	– Rada Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (ang. <i>International Accounting Standards Board</i>)
jzp	– jednostka zainteresowania publicznego
KA	– Komitet Audytu
KKN	– Krajowa Komisja Nadzoru
KNA	– Komisja Nadzoru Audytowego
KNF	– Komisja Nadzoru Finansowego
KRBR	– Krajowa Rada Biegłych Rewidentów
KSR	– Krajowe Standardy Rachunkowości
KŚT	– Klasyfikacja Środków Trwałych
MSR	– Międzynarodowe Standardy Rachunkowości
MSRF	– Międzynarodowe Standardy Rewizji Finansowej
MSSF	– Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej
OSNKW	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Karna i Wojskowa”
OSNwSK	– „Orzecznictwo Sądu Najwyższego w Sprawach Karnych”
PIBR	– Polska Izba Biegłych Rewidentów

PKD	– Polska Klasyfikacja Działalności
PKOB	– Polska Klasyfikacja Obiektów Budowlanych
PKWiU	– Polska Klasyfikacja Wyrobów i Usług
RMB	– rozliczenia międzyokresowe bierne
RMC	– rozliczenia międzyokresowe czynne
RMP	– rozliczenia międzyokresowe przychodów
SIN	– Standard Informacji Niefinansowych
SKI	– Stały Komitet ds. Interpretacji ¹
UE	– Unia Europejska
ZSK	– Zintegrowany System Kwalifikacji

¹ W 2002 r. przekształcono Stały Komitet ds. Interpretacji (SKI) w Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (IFRIC).

Wstęp

Rachunkowość finansowa podlega regulacjom prawnym lub/i środowiskowym, które determinują sposób jej organizacji w praktyce gospodarczej.

W Polsce podstawą jej regulacji jest ustawa o rachunkowości, której przepisy wyznaczają ramy prawne prowadzenia ksiąg rachunkowych i sporządzania sprawozdań finansowych. Określa ona ponadto zasady rachunkowości oraz zasady wykonywania działalności w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Zakres podmiotowy ustawy o rachunkowości jest bardzo szeroki. Obowiązek prowadzenia ksiąg rachunkowych dotyczy podmiotów o zróżnicowanym zakresie działalności gospodarczej, zarówno pod względem jej rozmiarów, jak i przedmiotu (branży). W związku z tym zawiera ona szereg odniesień do przepisów wykonawczych (rozporządzeń), dostosowanych do specyfiki działalności poszczególnych typów jednostek gospodarczych (np. banki, instytucje ubezpieczeniowe i inne instytucje finansowe) lub do wybranych obszarów problemowych (np. rachunkowość instrumentów finansowych).

Niniejsza publikacja stanowi kompleksowe omówienie poszczególnych artykułów podstawowego aktu prawnego tworzącego polskie prawo bilansowe, jakim jest ustawa o rachunkowości. Oprócz samego komentarza do przepisów ustawy, objaśniającego ich istotę, znaczenie, miejsce w całym systemie rachunkowości i wzajemne powiązania między nimi, Czytelnik znajdzie także odniesienia do najważniejszych aspektów praktycznych wynikających z określonych regulacji.

Książka obejmuje komentarz do poszczególnych rozdziałów ustawy o rachunkowości oraz do załączników nr 1, 4, 5 i 6 do ustawy o rachunkowości. Dodatkowo przedstawiono formułę sprawozdania finansowego odpowiednio – dla banków oraz zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji – zgodną z załącznikami nr 2 i 3 do ustawy o rachunkowości.

Komentarz koncentruje się, podobnie jak ustawa o rachunkowości, na regulacjach dotyczących jednostek innych niż banki, zakłady ubezpieczeń i zakłady reasekuracji. Działalność bankowa, ubezpieczeniowa i reasekuracyjna jest na tyle odmienna, iż wymagała uszczegółowienia w aktach prawnych innych niż ustawa o rachunkowości. Z tego powodu nie podlegają komentarzowi sprawozdania finansowe banków, zakładów ubezpieczeń i zakładów reasekuracji, gdyż zawartość merytoryczna tych sprawozdań wynika w dużej mierze z innych, niż ustawa o rachunkowości, norm prawnych.

Zagadnienia omawiane w książce są prezentowane w kolejności artykułów z ustawy o rachunkowości, a objaśnienie każdego z nich ma następującą strukturę:

- Komentarz objaśniający,
- Kluczowe aspekty praktyczne,
- Źródła innych regulacji (regulacji wykraczających poza ustawę o rachunkowości).

Na podkreślenie zasługują odniesienia autorów *Komentarza* do aspektów praktycznych komentowanych przepisów. Mają one potrójne znaczenie, po pierwsze – uświadamiają konieczność podjęcia określonych decyzji odnośnie do systemu rachunkowości w danej jednostce, po drugie – prezentują konkretne rozwiązania już funkcjonujące w polskiej praktyce, i po trzecie – ich celem jest zwrócenie uwagi na skutki podatkowe, głównie w podatku dochodowym – wszędzie tam, gdzie są one istotne. Przedstawione komentarze należy traktować jako wskazówki, rozwiązania jedne z wielu możliwych, które każda jednostka może zastosować wprost lub je zmodyfikować i dostosować do specyfiki swojej działalności.

Niniejsze, piąte wydanie *Komentarza* zostało zaktualizowane i rozszerzone. W stosunku do wydania czwartego¹, uwzględnia kolejne nowelizacje ustawy o rachunkowości wprowadzone przez następujące akty prawne:

- 1) ustawę z 31.03.2016 r. o zmianie ustawy o funduszach inwestycyjnych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 615),
- 2) ustawę z 16.12.2016 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego przedsiębiorców (Dz.U. poz. 2255),
- 3) ustawę z 15.12.2016 r. o zmianie ustawy o rachunkowości (Dz.U. z 2017 r. poz. 61),
- 4) ustawę z 26.01.2017 r. o zmianie ustawy o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 245),
- 5) ustawę z 9.03.2017 r. o zmianie ustawy o obrocie instrumentami finansowymi oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 791),

¹ Pierwsze wydanie *Komentarza* uwzględniało stan prawny na 15.10.2009 r., drugie wydanie – stan prawny na 30.06.2011 r., trzecie wydanie – stan prawny na 30.06.2013 r., natomiast czwarte wydanie – stan prawny na 1.12.2015 r.

- 6) ustawę z 11.05.2017 r. o biegłych rewidentach, firmach audytorskich oraz nadzorze publicznym (Dz.U. poz. 1089),
- 7) ustawę z 9.11.2017 r. o zmianie niektórych ustaw w celu poprawy otoczenia prawnego działalności innowacyjnej (Dz.U. poz. 2201),
- 8) ustawę z 15.12.2017 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2018 r. poz. 62),
- 9) ustawę z 26.01.2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 398),
- 10) ustawę z 6.03.2018 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo przedsiębiorców oraz inne ustawy dotyczące działalności gospodarczej (Dz.U. poz. 650),
- 11) ustawę z 5.07.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz.U. poz. 1629).

Niniejsze wydanie *Komentarza* obejmuje siedem aneksów. W aneksie nr 1 przedstawiono krótką charakterystykę zmian ustawy o rachunkowości (które miały miejsce od poprzedniego wydania *Komentarza*), zawierającą główne przesłanki ich wprowadzenia. Aneks nr 2 prezentuje dyrektywy Unii Europejskiej regulujące zagadnienia dotyczące rachunkowości. W aneksie nr 3 zaprezentowano ogólne informacje na temat Międzynarodowego Standardu Sprawozdawczości Finansowej dla małych i średnich przedsiębiorstw, który zawiera wymogi wyceny oraz ujawniania i prezentacji dla sprawozdań finansowych ogólnego przeznaczenia przez nie sporządzanych. Kolejny aneks (aneks nr 4) poświęcony został modelowi raportowania niefinansowego w Polsce. Aneks nr 5 dotyczy deregulacji i dereglamentacji dostępu do zawodów z sektora finansowego (księgowi, doradcy podatkowi, biegli rewidenty). Kolejny aneks (aneks nr 6) prezentuje nowe rozporządzenie w sprawie „rachunkowości budżetowej”, którego celem jest dostosowanie zasad rachunkowości do wymogów krajowych i europejskich. Ostatni aneks (aneks nr 7) poświęcony jest Krajowym Standardom Rachunkowości, wskazuje ich zakres i zagadnienia będące uzupełnieniem przepisów ustawy o rachunkowości.

Komentarz odnosi się do stanu prawnego ustawy o rachunkowości na dzień 1.08.2018 r.², obejmuje zatem wszystkie nowelizacje ustawy od roku jej pierwotnego opublikowania do tego dnia.

Autorami *Komentarza* są pracownicy naukowo-dydaktyczni Katedry Rachunkowości na Wydziale Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego oraz praktycy.

² Uwzględniono w nim również przepisy wchodzące w życie z dniem 1.10.2018 r. dotyczące zmian ustawy o rachunkowości wymienionych w art. 10 pkt 1–5 ustawy z 26.01.2018 r. o zmianie ustawy o Krajowym Rejestrze Sądowym oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. poz. 398) oraz wchodzące w życie z dniem 25.11.2018 r. dotyczące zmian ustawy o rachunkowości wymienionych w art. 70 ustawy z 5.07.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz.U. poz. 1629).

Publikacja jest wynikiem doświadczeń autorów, którzy od wielu lat łączą działalność akademicką z praktyką i mają w swoim dorobku wiele publikacji, a także doświadczenie zdobyte w procesie realizacji projektów z zakresu rachunkowości w wielu polskich przedsiębiorstwach.

Autorzy

USTAWA

z 29.09.1994 r.

o rachunkowości¹

(tekst jedn.: Dz.U. z 2018 r. poz. 395; zm.: poz. 398, poz. 650 i poz. 1629)

¹ Niniejsza ustawa dokonuje w zakresie swojej regulacji wdrożenia następujących dyrektyw Wspólnot Europejskich:

1) dyrektywy 2001/65/WE z 27.09.2001 r. zmieniającej dyrektywy 78/660/EWG, 83/349/EWG oraz 86/635/EWG w zakresie zasad oceny rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek a także banków oraz innych instytucji finansowych (Dz.Urz. WE L 283 z 27.10.2001);

2) dyrektywy 2003/38/WE z 13.05.2003 r. zmieniającej dyrektywę 78/660/EWG w sprawie rocznych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek w odniesieniu do kwot wyrażonych w euro (Dz.Urz. WE L 120 z 15.05.2013);

3) dyrektywy 2003/51/WE z 18.06.2003 r. zmieniającej dyrektywy 78/660/EWG, 83/349/EWG, 86/635/EWG oraz 91/674/EWG w sprawie rocznych i skonsolidowanych sprawozdań finansowych niektórych rodzajów spółek, banków i innych instytucji finansowych oraz zakładów ubezpieczeń (Dz.Urz. WE L 178 z 17.07.2003).

Dane dotyczące ogłoszenia aktów prawa Unii Europejskiej, zamieszczone w niniejszej ustawie – z dniem uzyskania przez Rzeczpospolitą Polską członkostwa w Unii Europejskiej – dotyczą ogłoszenia tych aktów w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej – wydanie specjalne.

ROZDZIAŁ 1

Przepisy ogólne

Rozdział pierwszy poświęcony jest z jednej strony kwestiom formalnym – określa podmiotowy i przedmiotowy zakres ustawy, prawa i obowiązki jednostki oraz odpowiedzialność za rachunkowość, z drugiej – kluczowym zagadnieniom merytorycznym – określa podstawowe definicje i zasady rachunkowości. W części rozdziału dotyczącej merytorycznych zagadnień wyraźnie położono nacisk na teoretyczne podstawy rachunkowości, tworząc w ten sposób swego rodzaju ramy koncepcyjne polskich regulacji rachunkowości.

Art. 1. [Zakres przedmiotowy ustawy]

Ustawa określa zasady rachunkowości oraz zasady wykonywania działalności w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych.

Komentarz objaśniający

Ustawa określa zasady jednego z podsystemów rachunkowości jednostki, jakim jest rachunkowość finansowa i będące jej integralną częścią zasady sporządzania sprawozdań finansowych oraz zasady wykonywania działalności w zakresie usługowego prowadzenia ksiąg rachunkowych. Artykuł 1 określa zakres przedmiotowy ustawy o rachunkowości obejmujący dwa zasadnicze obszary regulacji – zasady rachunkowości finansowej oraz usługowe prowadzenie ksiąg rachunkowych. Obszar pierwszy jest bardzo szeroki, gdyż obejmuje zasady ewidencji księgowej, zasady wyceny bilansowej i ustalania wyniku finansowego, a dodatkowo zasady sporządzania sprawozdań finansowych (zarówno jednostkowych, jak i skonsolidowanych).

Kluczowe aspekty praktyczne

Ustawa o rachunkowości, będąc fundamentem polskiego prawa bilansowego, ma bardzo istotne znaczenie dla polskiej praktyki. Zawiera regulacje, do których odwołują się

inne dziedziny życia gospodarczego – podatki, prawo handlowe, system ubezpieczeń społecznych itp. Niestety, z uwagi na fakt, iż jej zakres przedmiotowy jest bardzo rozległy, reguluje ona „zasady rachunkowości” wybiórczo i często dość ogólnie, co, zważywszy na jej wymiar podmiotowy (różne jednostki), było konieczne. Z drugiej strony określa wiele szczegółowych wymogów formalnych kierowanych pod adresem ewidencji księgowej (dokumentacja, konta analityczne itp.), których niespełnienie przez jednostkę może prowadzić do zakwestionowania rzetelności systemu rachunkowości (np. dla celów podatkowych).

Źródła innych regulacji

Inne regulacje dotyczące przedmiotu prawa bilansowego wydawane jako delegacje do ustawy rachunkowości to m.in.: rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad wyceny i prezentacji instrumentów finansowych, rozporządzenie w sprawie szczegółowych zasad sporządzania skonsolidowanych sprawozdań finansowych. Dodatkowym źródłem regulacji o charakterze środowiskowym są Krajowe Standardy Rachunkowości wydawane przez Komitet Standardów Rachunkowości oraz Międzynarodowe Standardy Sprawozdawczości Finansowej wydawane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (IASB).

Art. 2. [Zakres podmiotowy ustawy]

1. Przepisy ustawy o rachunkowości, zwanej dalej „ustawą”, stosuje się, z zastrzeżeniem ust. 3, do mających siedzibę lub miejsce sprawowania zarządu na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej:

- 1) spółek handlowych (osobowych i kapitałowych, w tym również w organizacji) oraz spółek cywilnych, z zastrzeżeniem pkt 2, a także innych osób prawnych, z wyjątkiem Skarbu Państwa i Narodowego Banku Polskiego;
- 2) osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych, spółek jawnych osób fizycznych oraz spółek partnerskich, jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 2 000 000 euro;
- 2)² *osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych, spółek cywilnych osób fizycznych i przedsiębiorstwa w spadku, spółek jawnych osób fizycznych, spółek partnerskich oraz przedsiębiorstw w spadku działających zgodnie z ustawą z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz.U. poz. 1629), jeżeli ich przychody netto ze sprzedaży towarów, produktów*

² Artykuł 2 ust. 1 pkt 2 w brzmieniu nadanym przez ustawę z 5.07.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz.U. poz. 1629). Zmiana wchodzi w życie z dniem 25.11.2018 r.

i operacji finansowych za poprzedni rok obrotowy wyniosły co najmniej równowartość w walucie polskiej 2 000 000 euro;

- 2a)³ *przedsiębiorstw w spadku działających zgodnie z ustawą z dnia 5 lipca 2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej, jeżeli na dzień poprzedzający dzień otwarcia spadku prowadzone były księgi rachunkowe;*
- 3) jednostek organizacyjnych działających na podstawie Prawa bankowego, przepisów o obrocie papierami wartościowymi, przepisów o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi, przepisów o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, przepisów o spółdzielczych kasach oszczędnościowo-kredytowych lub przepisów o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych, bez względu na wielkość przychodów;
 - 4) gmin, powiatów, województw i ich związków, a także:
 - a) państwowych, gminnych, powiatowych i wojewódzkich jednostek budżetowych,
 - b) gminnych, powiatowych i wojewódzkich zakładów budżetowych,
 - c) (uchylona);
 - 5) jednostek organizacyjnych niemających osobowości prawnej, z wyjątkiem spółek, o których mowa w pkt 1 i 2;
 - 6) oddziałów i przedstawicielstw przedsiębiorców zagranicznych w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 6 marca 2018 r. o zasadach uczestnictwa przedsiębiorców zagranicznych i innych osób zagranicznych w obrocie gospodarczym na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (Dz. U. poz. 649);
 - 7) jednostek niewymienionych w pkt 1–6, jeżeli otrzymują one na realizację zadań zleconych dotacje lub subwencje z budżetu państwa, budżetów jednostek samorządu terytorialnego lub funduszy celowych – od początku roku obrotowego, w którym dotacje lub subwencje zostały im przyznane.

Komentarz objaśniający

Artykuł 2 określa zakres podmiotowy ustawy. O tym, jakie jednostki mają obowiązek stosowania przepisów ustawy o rachunkowości, decydują zasadniczo cztery czynniki:

- 1) forma prawna jednostki,
- 2) wielkość obrotów,
- 3) specyfika działalności,
- 4) źródło finansowania, jakim są środki publiczne z budżetu państwa.

³ Artykuł 2 ust. 1 pkt 2a dodany przez ustawę z 5.07.2018 r. o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej (Dz.U. poz. 1629). Zmiana wchodzi w życie z dniem 25.11.2018 r.

Prezentowany komentarz to wyróżniające się na rynku opracowanie, zawierające wyczerpującą analizę aktualnych przepisów podstawowego źródła regulacji polskiego prawa bilansowego, jakim jest ustawa o rachunkowości. Uwzględniono w nim także nowelizację tej ustawy, wchodzącą w życie z dniem 25.11.2018 r., wynikającą z ustawy o zarządzie sukcesyjnym przedsiębiorstwem osoby fizycznej.

Jednym z kluczowych walorów publikacji jest praktyczny charakter, zapewniony przez uzupełnienie komentarza do każdego z artykułów ustawy o część zawierającą objaśnienie najważniejszych aspektów praktycznych z niego wynikających. Szczególnie cenne dla czytelników będą ponadto zamieszczone tu:

- analizy poszczególnych przepisów ustawy o rachunkowości, obejmujące ich istotę, znaczenie, wzajemne powiązania oraz miejsce w całym systemie rachunkowości;
- przedstawienie wariantowych możliwości zastosowania w praktyce określonych przepisów ustawy o rachunkowości wraz z omówieniem konsekwencji potencjalnych rozwiązań dla systemu ewidencji księgowej, sprawozdawczości finansowej, jak również dla oceny sytuacji majątkowej, finansowej i dokonań jednostki, w tym także dla oceny kierownictwa jednostki z efektywności gospodarowania powierzonym kapitałem;
- jasne wskazanie obowiązków kierownictwa jednostki lub organów nadzorczych w zakresie rachunkowości oraz decyzji, jakie organy te są zobowiązane podjąć względem konstrukcji systemu rachunkowości w jednostce oraz kontroli lub nadzoru jego funkcjonowania;
- liczne odniesienia do skutków w zakresie podatku dochodowego wskazujące na konsekwencje występowania różnic między obydwooma systemami w obszarze ewidencji księgowej i sprawozdawczości finansowej;
- przykłady w postaci opisów sytuacji praktycznych, pozwalające na lepsze objaśnienie i zrozumienie omawianych zagadnień.

Książka jest przeznaczona w szczególności dla księgowych, biegłych rewidentów, dyrektorów finansowych oraz doradców podatkowych.

Ewa Walińska – profesor nauk ekonomicznych, kierownik Katedry Rachunkowości Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Łódzkiego; posiada szerokie doświadczenie praktyczne wypracowane przez wiele lat wdrożeń systemów rachunkowości w polskich przedsiębiorstwach; autorka wielu publikacji, opinii i analiz, aktywnie uczestniczy w procedurach legislacyjnych regulacji środowiskowych prawa bilansowego w Polsce.

Autorzy książki to w znakomitej większości pracownicy naukowo-dydaktyczni Katedry Rachunkowości Wydziału Zarządzania UŁ, a także praktycy, którzy na co dzień pełnią funkcje kierownicze w przedsiębiorstwach, realizują projekty wdrożeniowe z zakresu sprawozdawczości finansowej, prowadzą różnego rodzaju szkolenia; należą też do szerokiego grona eksperckiego, z którego opinii i ekspertyz korzysta wiele podmiotów gospodarczych.

ZAMÓWIENIA:

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL